

LUKIJALLE

TIEDOTUSTUTKIMUS-lehden ensimmäisen numeron vastaanotto yllätti toimitajat: lehden kysyntä vähäisestä mainonnasta huolimatta ylitti odotukset. Varovaisestikin tulkiten uskaltanee tätä pitää merkinä siitä, että tämäntyyppistä lehteä - ennen kaikkea tällä alalla - on odotettu ja sille löytyy paikka suomalaisessa lehtikunnassa. Jotta hyvä alkua ei kuitenkaan sokaisisi, on syytä pysytellä tavoitteissa maan pinnalla. Lehden toimittaminen on ollut parin henkilön varassa ja sitä on tehty "ylitöinä". Näin on syytä pysytellä vaatimattomissa toimitusrajoissa, ettei jälleen uutta lehtikuolemaa kirjata tilastoihin.

Tärkeimpiä seikkoja ensimmäisen numeron ilmestyessä oli todeta, että lehdellä on lukijakuntaa myös varsinaisten tiedotustutkijoiden ulkopuolella (esim. tiedottajat eri organisaatioissa jne.). Syksyllä pyritäänkin tutkimaan mahdollisuuksia saada lehti tilauspohjaiseksi niille, jotka eivät sen jakelun piiriin muutoin kuulu (kuten instituutiot, jotka ovat liian etäällä alasta liittyäkseen TOY:hyn, mutta haluavat lehteä seurata).

Tampereen yliopiston tiedotusopin laitos, Helsingin yliopiston tiedotusopin laitos, Svenska social- och kommunalhögskolanin journalistilinja, Taide-teollisen korkeakoulun elokuva- ja tv-linja sekä yksityisellä sektorilla Sanoma Osakeyhtiön toimittajakoulu. Korostettakoon, että kysymyksessä on alan koulutusta antavat laitokset; alan tutkimusta harjoitetaan luonnollisesti muuallakin. Lehden toisen pääosan muodostavat selostukset kevään koti- ja ulkomaisesta kokous- ja konferenssisadosta. Lisäksi esitellään Nordicomin suorittamaa bibliografian toimitustyötä, kerrotaan TOY ry:n uusimmat kuulumiset, esitellään TOY:n kansainvälinen isäntäjärjestö IAMCR sekä pari pienempää tiedotusalaan liittyvää järjestöä, esitellään Suomen Kulttuurirahaston stipendeillä tehtävää tutkimusta jne. Lopussa on luettelo uusimmista julkaisuista.

Muistutettakoon vielä lukijoita siitä, että kirjeenvaihtajalaitosten lisäksi palstat ovat avoimia kaikille, Toimitus ottaa mielihyvin vastaan arvioita lehdestä - olivatpa ne kritikoivia tai kiittäviä.

TOIMITUS

○
Tämänkertaisessa numerossamme on kaksi pääosaa, joista toinen esittelee maassamme joukkotiedotusalan koulutusta antavat laitokset:

TOY

Tämä Tiedotusopillisen yhdistyksen viides toimintavuosi on lähtenyt käyntiin suhteellisen mukavasti. Jäsenmäärä on tähän mennessä kohonnut jo hyvän matkaa toiselle sadalle (viime vuonna 91). Yhtenä syynä tähän lienee se, että jäsenetuja on lisätty mm. Tiedotustutkimuslehden muodossa ja toisaalta jäsenmaksut ovat pysyneet samoina kuin viime vuonna. Ilahduttavinta kehityksessä on ollut se, että jäsenistä osa on aivan uusia ja osa sellaisia, jotka ovat viimeksi ilmoittaneet olostaan ehkä pari vuotta sitten.

Yhdistys hiljenee kesän myötä, mutta syyspuolella on luvassa kaksi kappaletta TT-lehtiä, jäsenkirjeitä ja jäsenillat. Jo pari vuotta tavoitteena ollut TOY:n julkaisusarjan kolmatta julkaisua ei voida tänä vuonna toimittaa, koska anottuja varoja ei ole myönnetty. Yhdistyksen on aiemmin julkaissut kaksi osaa:

1/74 Hemänuus - Lehmuskallio: Kontaktiseminaari
2/75 Tiedotusopin tieteenpäivät

Omien julkaisujen puutteessa TOY on jakanut halukkaille jäsenille mm. Tampereen yliopiston tiedotusopin laitoksen tiettyjä raportteja ja paria kirjaa, jotka ovat kuitenkin jo loppuneet. Mainittakoon, että yhdistyksen hallituksen piirissä on tullut esiin ajatus oman vuosikirjan toimittamisesta.

oooOoooo

Varsovaan ilmoitautui loppujen lopuksi noin tusina halukasta lähtijää. Moni menee omia teitään, puolet mahdollisesti Neuvostoliiton kautta, jolloin tutustuttaisiin mm. Moskovan ja Leningradin tiedotusopin laitoksiin, joten yhdistyksen ryhmämatkaa ei näin ollen järjestetä.

(R)

IAMCR

TIEDOTUSTUTKIMUKSEN MAAILMANJÄRJESTÖ IAMCR/AIERI

Tiedotustutkimuksen kansainvälisellä kentällä on yksi - ja vain yksi - järjestö, joka kiistatta täyttää alan maailmanjärjestön mitat: se on laajajohjainen niin maantieteellisesti kuin tiedotustutkimuksen eri suuntauksia ajatellen. Jäseniä on noin 60 maassa kaikissa maanosissa ja eri yhteiskuntajärjestelmissä, ja tiedonintressit vaihtelevat journalistikoulutuksesta satelliittiviestintään.

International Association for Mass Communication Research - Association Internationale des Etudes et Recherches sur l'Information perustettiin Pariisissa 1957 lähinnä eurooppalaisten ja pohjoisamerikkalaisten alan tutkijoiden kansainväliseksi yhdyssiteeksi ja edistämään joukkotiedotukseen kohdistuvaa tutkimusta sellaisena kuin sitä nimenomaan Unescossa tuolloin nähtiin hyväksi harjoittavaa. Järjestön synty palautuu siten Unescon rooliin tiedotustutkimuksen ja viestintäpolitiikan edistäjänä, ja samalla on nähtävissä kuinka järjestö muodostui aluksi nimenomaan vakiintuneen aseman saavuttaneen "tutkimusestablishmentin" piiriksi. Se ei kuitenkaan rajoittunut läntisiin tutkijoihin - tiedotustutkimushan on perinteisesti ollut vilkkainta nimenomaan USAssa - vaan mukana olivat alusta saakka myös monet Keski- ja Itä-Euroopan tutkimus- ja koulutuskeskuksia edustavat auktoriteetit.

TAPAHTUMAKALENTERI

Kungälvissä, Ruotsissa pidetään kesäkuun 12-15. päivinä pohjoismaisten journalistiikan opettajien kesäseminaari aiheesta "Paikallinen joukkotiedotus".

Siinä vaiheessa kun suomalaisilla oli ensi kosketus IAMCR:iin - 1966 jolloin yleiskokous pidettiin Jugoslavian rannikolla Herzeg Novissa - järjestön piiri oli vielä suhteellisen pieni, vaikka poliittisesti katsottuna merkittävä, olivathan mukana niin idän kuin lännenkin huomattavat tutkijat ja olihan järjestöllä jatkuvasti virallinen neuvonantajasuhte Unescoon. Kuitenkin järjestössä oli tiettyjä "ukkoutumisen" piirteitä, jotka Konstanzissa 1970 pidetyssä yleiskokouksessa aiheuttivat äänekkäitä vaatimuksia nuorentaa ja terävöittää järjestön otetta. Samaan aikaan myös Unesco tehosti toimiaan tiedotustutkimuksen alueella tarkistaen osittain tutkimuspolitiikkansa kurssia. Järjestön uusi vaihe alkoi Buenos Airesin yleiskokouksessa 1972, jolloin presidentiksi valittiin sveitsiläinen Jacques Bourquinin (ranskankielisen sveitsiläislehdistön liiton toiminnanjohtaja) jälkeen professori James Halloran Leicesterin yliopistosta; varapresidenttien kansallisuudet olivat USA, NL, Italia, Jugoslavia, Tšekkoslovakia ja Suomi.

Leicesterissä 1976 pidetyn 10. yleiskokouksen jälkeen järjestön johtolimissä (jotka kaikki valittiin uudelleen sääntömuutoksen vuoksi) on mukana yli 30 kansallisuutta edustavaa tutkijaa, näistä toistakymmentä kehitysmaista. Jäsenkunta kattaa nelinumeroisella luvulla ilmaistavan piirin, jota on kuitenkin vaikea täsmällisesti ilmaista, koska järjestöllä on paitsi yksilö- myös kollektiivijäseniä (tutkimuslaitoksia yms. instituutioita, kansallisia järjestöjä - mm. TOY ry, ja myös kansainvälisiä järjestöjä - mm. IPI). Yksilöjäseniä sekä kollektiivijäsenten välityksellä kirjatut yhteyshenkilöitä järjestön piiriin kuuluu kaikkiaan tuhatkunta.

Järjestön periaatteet ja tavoitteet käyvät ilmi sääntöjen toisesta artiklasta:

IAMCR:n päätavoitteena on

- olla foorumina, jossa tutkijat ja muut joukkotiedotuksen parissa työskentelevät voivat tavata ja vaihtaa tietoja työstään
- edistää tutkimuksen ja selvitysten kehittämistä ennen muuta sellaisista teemoista ja alueista, missä tutkimus on vähiten kehittyynyttä
- lisätä kiinnostusta joukkotiedotustutkimukseen
- levittää tietoa tutkimuksista ja tutkimusten tarpeista - ei ainoastaan tutkijoille, vaan myös kaikille niille, jotka työskentelevät eri tiedotusvälineissä, ja muille viestintäpolitiikasta vastuussa oleville
- yleensä pyrkiä parannusten aikaansaamiseen viestintän harjoittamisessa, politiikassa ja tutkimustoiminnassa; lisätä tutkimustoimintaa ja tietojen vaihtoa niistä käytännön toimista ja olosuhteista, jotka estävät viestintää ja viestinnän tutkimista.
- osaltaan vaikuttaa sopivat tutkimustoiminnan avulla journalistien ja muiden viestintävälineiden parissa työskentelevien koulutuksen kehittämiseen ja parantamiseen.

Kaarle Nordenstreng

ISA/IRCMC

Kansainvälisen sosiologiyhdistyksen ISAn (International Sociological Association) alajaostona toimii ICRMC (International Research Committee on Mass Communications), joka on alan kansainvälisistä yhteiselimistä nuorimpia - se aloitti toimintansa v. 1976. Keskeisenä IRCMCn toiminnassa on ollut valmistautuminen ISAn maailmankongressiin elokuussa Upsalassa, missä joukkotiedotuksen työryhmä istuu 15-18.8.1978 aiheina mm. yleinen mielipide, joukkotiedotus ja yhteiskunnallinen muutos sekä kulttuurin organisaation ja luovuuden ongelmat joukkotiedotuksessa. IRCMCn työskentelyn painopisteitä ovat keskeisesti mm. uuden joukkotiedotustutkimuksen inventoiminen ja joukkotiedotusvälineiden mahdollisuuksien katsastus tavalla, jota suomalaisessa kielenkäytössä luonnehdittaisiin välinetietoudeksi. Toukokuun lopulla Barcelonassa pidettävän seminaarin aihe "Radikaali yhteiskuntatiede ja populaari viestintä" kiteyttäneen hyvin IRCMCn roolin: tarkoitus on lujittaa yhteiskuntatieteen ja joukkotiedotuksen suhteita. Tällainen vaativa teoreettis-käytännöllinen kytkentä on IRCMCn nuorekkaassa toiminnassa kiintoisaa. Muutenkin se on lyhyen toimintansa aikana osoittanut elinvoimaisuutensa - IRCMCn kiertokirjeen postituslistalle pääsee kirjoittamalla sen toimittajalle: Lawrence L. Streicher, 7305 South Crandon Ave., Chicago, Illinois 60649, USA.

(Tarmo Malmberg)

IASS

Huolimatta semiotiikan myöhäisestä mairinnoisesta Suomeen sillä on ollut jo vuodesta 1969 oma kansainvälinen järjestönsä IASS (International Association for Semiotic Studies), joka julkaisee *Semiotica* -nimistä lehteä. Viime vuosina järjestö on kuitenkin hieman uinaillut ja on taas ottamassa uutta vauhtia. Ensi vuoden heinäkuussa järjestetään Wienissä toinen kansainvälinen semiotiikan kongressi (edellinen oli nelisen vuotta sitten Roomassa). Semiotica jatkaa ilmestymistään säännöllisesti, luvataan. Kustantajana on Mouton (Haag ja Pariisi), joka julkaisee myös semioottisen kirjallisuuden sarjaa. IASSn pääsihteerinä on ehkä tunnetuin alan ekspertti Umberto Eco. Jäsenyydestä kiinnostunut (US\$ 8,00) voi kirjoittaa Julia Kristevalle, osoite CETSAS, 6 rue de Tournon, 75 Paris 6e, France.

(Tarmo Malmberg)

NORDICOM

TIETOA TIEDOTUSTUTKIMUKSESTA - NORDICOMIN BIBLIOGRAFIAT

Kun Nordicomin (Nordic Documentation Centre for Mass Communication Research) kansalliset keskkukset Norjaan, Ruotsiin, Sukseen ja Tanskaan perustettiin kokeiluluontoisina vuonna 1972 (Suomessa varsinainen toiminta käynnistyi vuoden 1973 alusta lähtien), asetettiin niiden tavoitteeksi mm. seuraavaa: "Kukin kansallinen keskus huolehtii omassa maassaan tekeillä olevien ja valmistuvien tutkimusten rekisteröinnistä, luokituksesta ja julkaistun aineiston tallentamisesta. (...) Koordinoitu keskus huolehtii (...) kaikissa maissa dokumentoituja tutkimuksia vastaavien luokitustietojen (ja mahdollisuuksien mukaan tiivistelmien) kasautuvasta kokoamisesta sekä kausittaisten luetteloiden julkaisemisesta..." (Pohjoismainen kommunikaatiotutkimuksen dokumentaatiokeskus, 3.5.1972, Kaarle Nordenstreng, s. 2).

Viiden varsinaisen toimintavuoden jälkeen tavoitetta tarkasteltaessa voidaan yksinkertaisesti todeta, että se on toteutunut: Nordicomin keskkukset julkaisevat kokoamansa tietoaiteiston yhteispohjoismaisena bibliografiana (Bibliography of Nordic Mass Communication Literature) kerran vuodessa. Tämän ohella Suomen keskus julkaisee omaa kansallista bibliografiaansa (Suomalaisen tiedotustutkimuksen bibliografia).

Tämän kirjoituksen tarkoituksena on kuvata Nordicomin bibliografioiden toimittamistyötä: aluksi kuvataan tietoaiteiston kokoamisvaihetta ja sen jälkeen tarkastellaan yhteispohjoismaisen ja Suomen kansallisen bibliografian erityispiirteitä.

JULKAISUTIETOJEN KOKOAMINEN

Tiedotustutkimukseen liittyvien julkaisutietojen kokoaminen aloitettiin Suomen osalta retrospektiivisenä: mukaan pyrittiin ottamaan keskeisin siihen mennessä ilmestynyt 'raskaan sarjan' aineisto eli kirjallisuus, tutkielmat ja raportit; mm. artikkelit jätettiin tässä vaiheessa kokonaan ulkopuolelle.

Alkuvaiheessa tiedot koottiin toisaalta Tampereelle saatavilla olevista lähteistä (luettelot, kortistot jne.). Pääosa ulkotamperealaisesta aineistosta koottiin henkilökohtaisesti korkeakoulujen ym. kirjastoista, tieteellisistä laitoksista jne. Kun sama henkilö yhtenäisillä kriteereillä selui ja käsitteli nämä tiedot, saavutettiin suhteellisen hyvä kattavuus ja tietojen luotettavuus. Tässä vaiheessa syntyivät myös ensimmäiset peruskontaktit Nordicomin ja eri laitosten välille.

Jo alun perin julkaisujen bibliografisiin tietoihin oli sovittu liitettäväksi tiivistelmä, "abstrakti". Tämän laatiminen edellytti julkaisun käsillessäamista ja vähintään kursorista lukemista. Alkuvaiheessa tiivistelmät sisälsivätkin osin jopa tietoja tutkimusten tuloksista ja arvioita niistä. Myöhemmin on ajan puutteessa jouduttu tyytymään siihen, että esitetään työn tarkoitus tai tavoite lähinnä siinä muodossa kuin tekijä on itse sen asettanut.

Alkuvaiheen tiedonkeräämisatkoista jouduttiin henkilöresurssien ja varojen puutteessa muutaman vuoden sisällä luopumaan: aineisto oli pystyttävä kokoamaan Tampereelta käsin. Käyttöön otettiin tietopyyntökirjeet, joita nykyisin vakiintuneen käytännön mukaan lähetetään yli sadalle laitokselle ja yhteisölle (ns. kontaktilaitokset) kaksi kertaa vuodessa. Vastaajilta on toivottu täydellisiä julkaisuluetteloita/valikoituja luetteloita sekä itse julkaisuja joko lainaksi tai lahjaksi (sijoitettu Nordicomissa sijaitsevaan tiedotusopin laitoskirjastoon).

Nykyisillä resursseilla kirjeksely onkin ainoa mahdollinen keino koota ulkotampereista tietoa - tois-
taiseksi yhteistyöapua on löytynyt yllättävän runsaasti. Kyseinen tiedonhankintakeino tuo mukanaan kuitenkin ongelmia:

- (a) Tietojen kattavuus kärsii: vastausten lähettäjät suorittavat vaihtelevilla kriteereillä esikarsintaa, koska kaikkea saatavilla olevaa tietoa on mahdotonta toimittaa Nordicomin seulotavaksi.
(b) Vastaamatta jättäneiden osalta on vaikeata tai vaihalloista tarkistaa, jääkö tärkeätkin tiedot saamatta.
(c) Itse julkaisuja on postitse vaikeata ja vaivalloista saada käsiinsä. Tällöin on tyydyttävä pelkkiin bibliografisiin tietoihin ja tiivistelmä jää yhä useammin pois.
(d) Säännölliset kyselyt tuottavat sekä lähettäjälle että vastaajille melkoista vaivaa.

Kirjekselyiden ohella tietoja pyritään mahdollisimman paljon kokoamaan "paikan päällä" eli lähinnä Tampereen yliopiston pääkirjaston kokoelmien avulla. Aikakauslehtien seuranta pystytään lähes kokonaan hoitamaan Nordicomissa sijaitsevat tiedotusopin laitoskirjaston lehtikokoelmilla (lähes sata alaan liittyvää kotimaista aikakauslehteä). Myös henkilökohtaisten kontaktien (tutkijat, opettajat jne.) kautta saadaan osa aineistosta, erityisesti ns. hammaa, painamaton materiaali. Viimeksi mainittuja kontakteja olisi kuitenkin pystyttävä kehittämään nykyistä paljon aktiivisemmiksi.

"NDC:n (sittemmin Nordicom - PJ) perustamisvaiheessa on ajateltu pääpaino asetettavaksi palvelun nopeudelle, joustavuudelle ja julkaistavien tietojen käytön helpoudelle - pikemminkin kuin tietojen perinpohjaisuudelle (mm. tiivistelmäedellytys)..." todettiin edellä mainitussa Nordenstrengin dokumentaatiokeskuksen perustamisselvityksessä (s. 2).

Tähän suuntaan on myös kehitys käytännössä vienyt: päätaoiteeksi on haluttu asettaa tiedotustutkimuksen alan julkaisutietojen jatkuva, säännöllinen kokoaminen eli työprosessi, jonka syvyyteen ja laatuun henkilöresursien vaihtelevuus on vaikuttanut, mutta jota se ei ole kertaakaan keskeyttänyt.

TIETOJEN JULKAISEMINEN

Yhteispohjoismainen bibliografia

Nordicomin yhteispohjoismaisena päättehtävänä on siis alustä lähtien ollut julkaisutietojen kokoaminen ja levittäminen luettelon muodossa: muutamien kokeilujen jälkeen muotoutui nykyisessä painoasussaan ilmestyvä Bibliography of Nordic Mass Communication Literature.

Kukin keskus kokoaa - käytännössä hieman toisistaan poikkeavin menetelmin - oman maansa julkaisutiedot. Tiedot käsitellään Århusissa (Statsbiblioteket) ja rekisteröidään EDP-järjestelmällä tietokoneelle Kööpenhaminassa (Datacentralen af 1959 I/S). Luettelo painetaan kahdessa niteessä: Document List ja Index. Bibliografisten tietojen lisäksi mukana ovat avainsanat ja tiivistelmät.

Tietojen luokittelussa käyttävät kaikki kesukset Unescon avainsanastoa, thesaurusta (Jean Viet: Thesaurus, Mass Communication, Unesco 1975). Se on kuitenkin osoittautunut perin yleismaailmalliseksi avainsanakokoelmaksi, ja mm. pohjoismaista tutkimusta on paikoin jopa mahdotonta sen avulla kuvata (esim. suomalainen yhteiskunnallinen ilmiö "siirtolaisuus" on varsinaisen avainsanan puuttuessa kuvattava "väestön maantieteellisenä siirtymisenä").

Nordicomin dokumentalistit ovat aktiivisesti pyrkineet sekä täydentämään ja muuttamaan Unescon sanastoa että myös ottamaan käyttöön omia, Pohjoismaiden erityisoloja kuvaavia sanoja. Taustalla näkyvät kuitenkin laajemat yhteiskuntatieteiden tieteellisen kommunikaation ongelmat.

Yhteispohjoismaisen luettelon tiedot (myös tiivistelmät) on julkaistu kunkin maan omalla kielellä, joskin otsikot on käännetty myös englanniksi. Suomen kohdalla kieli muodostaa jälleen kerran ongelman: suomenkielisiin alkuperäisjulkaisuihin viittaavilla suomenkielisillä julkaisutiedoilla ei juuri ole kansainvälistä käyttöä. Vuonna 1979 ilmestyvässä luettelossa - aineisto koottaan ja käsitellään kuluvan vuoden aikana - onkin ensimmäistä kertaa kokeiltu Suomen julkaisutietojen kääntämistä kokonaan englanniksi (erityisesti tiivistelmät), mikä lisännee huomattavasti näiden kansainvälistä käyttöarvoa.

Suomen osalta kyseisen luettelon jakelu onkin tapahtunut pääasiassa ulkomaille (kansallisen bibliografian on katsottu vastaavan kansallisesta tiedontarpeesta). Näin luettelo on pystytty käyttämään julkaisuvaihdon "maksuvälineenä" ja ylipäänsä ulkomaisten kontaktien apuvälineenä. Keskitetyllä kotimaisella jakelulla on kuitenkin pyritty huolehtimaan luettelon sisältämän muun pohjoismaisen tiedon leviämisestä Suomessa.

Kuluvan toukokuun lopulla ilmestyy seuraava yhteispohjoismainen bibliografia (1977): Suomea siinä edustaa 350 nimikettä. Vuoden alussa käynnistyi seuraavan, vuonna 1979 ilmestyvän aineiston kokoaminen.

Suomalaisen tiedotustutkimuksen bibliografia

Nordicomin keskuksista ainoana julkaisee Suomi omaa kansallista bibliografiaansa. Kuten alussa todettiin, koottiin ensimmäinen osa retrospektiivisenä, ja vaikka varmaa tulevaisuutta Nordicomille ja bibliografialle ei tuolloin ollutkaan näkyvässä, uskottiin bibliografioiden muodostuvan sarjaksi. Ensimmäinen osa (1973) sisälsi hieman päälle tuhat nimikettä "raskaan sarjan" tietoja. Toiseen osaan (1975) kertyi runsas 800 nimikettä, ja tällöin tulivat mukaan myös artikkelit. Kolmas osa (1977) sisälsi runsaat 500 nimikettä, ja neljäs - kuluvan kuun alussa ilmestynyt - osa saman verran.

Kansalliseen bibliografiaan on alkuvaiheen voimakkaan karsinnan sijaan otettu mukaan lähes kaikki käsille saatu aineisto, erityisesti siksi, että yhteispohjoismaiseen luetteloon ei kaikki ole mahtunut ja siinä on jouduttu suorittamaan karsintaa "tärkeiden" mukaan.

Bibliografian kaksi ensimmäistä osaa julkaistiin luokiteltuna, mutta tätä käytännöllisempänä luokittelun keinona otettiin käyttöön hakusanasto, jonka avulla on helpompaa sijoittaa yksi työ useampaan aihealueeseen. Laitos- ym. erikoishakemistoista on toistaiseksi jouduttu luopumaan.

TIETOJEN KÄYTTÖ JA KÄYTTÄJÄT

Yhteispohjoismainen bibliografia, joka siis - Pohjoismaiden lisäksi - on levinnyt ulkomaisille käyttäjille: tutkimuslaitoksille, tieteellisille laitoksille, yleisradioyhtiöille, yksittäisille tutkijoille jne., on saanut kiitosta osakseen. Eräs syy tähän lienee luettelon säännöllinen ilmestyminen ja - kaikkiin liikkeellä oleviin vastaaviin luetteloihin verrattaessa - voitaneen katsoa, että pohjoismainen luettelo on korkeatasoinen: suhteellisen tarkka ja täydellinen.

Kotimainen bibliografia ei juurikaan ole kommentteja kerännyt (I osan arviosta, ks. Sosiologia 11(1974)2, s. 79-82). Sen käyttäjäkunta koostuu monesta osasta: puolet tilaajista koostuu kirjastoista (sekä korkeakoulu- että kaupunginkirjastot), toiseen puoleen sisältyy tutkimuslaitoksia, tieteellisiä laitoksia, järjestöjä, yksittäisiä tutkijoita jne. Kritiikin puuttumisen voi toisaalta tulkita suhteelliseksi tyytyväisyydeksi, mutta sen puuttuessa eivät käyttäjien toiveet myöskään ole bibliografian toimittajien tiedossa.

Kaiken kaikkiaan - kun suhteutetaan asetetut tavoitteen kulloinkin käytettävissä olleisiin taloudellisiin ja henkilöresursseihin - voidaan todeta, että täydellisyyttä ei ainakaan vielä ole missään vaiheessa saavutettu, mutta jatkuvuus on säilynyt. Tältä pohjalta on syytä pyrkiä eteenpäin ja voidaan toivoa, että joskus päästään niihin tieteellisen tiedon välityksen muotoihin, joita nykyinen aikamme vaatii.

(PJ)

Nordicomin toimittama

SUOMALAISEN TIEDOTUSTUTKIMUKSEN BIBLIOGRAFIA IV

on ilmestynyt Tampereen yliopiston tiedotusopin laitoksen julkaisusarjassa, no 41/1978.

Sisältää 578 nimikettä (79 s.) tutkimusraportteja, opinnäytteitä, kirjallisuutta, artikkeleita, alustuksia jne. joukkotiedotuksen alalta sekä henkilö- ja asiahakemiston kaikkiin tähänastisiin osiin (I-IV). Tiedot kattavat vuoden 1976 loppupuolen, vuoden 1977 sekä osittain alkuvuoden 1978.

Bibliografian voi tilata osoitteella: NORDICOM, Tampereen yliopisto, PL 607, 33101 Tampere 10. Hinta on 12,50 mk, toimitetaan postiennakkolla (ei postikuluja).

YHTEISKUNTATIETEELLISEN TUTKIMUKSEN TULOKSIA NEUVOSTOLIITTOON

Suomen ja Neuvostoliiton välisen tieteellis-teknillisen yhteistoimintakomitean alaisuuteen perustettiin vuoden 1976 lopulla kirjasto- ja informaatiopalvelualan työryhmä. Huhtikuussa 1977 pidettiin Helsingissä työryhmän ensimmäinen suomalais-neuvostoliittolainen kokous, jonka yhteydessä hyväksyttiin yhteistyösuunnitelma vuosille 1977-78. Yhtenä osana tähän laajajuhon suunnitelmaan kuuluu yhteistoiminta Neuvostoliiton tiedeakatemian yhteiskuntatieteiden informaatiolinstituutin (INION) kanssa. Käytännön järjestelyjä tässä asiassa Suomen puolelta hoitaa Neuvostoliittoinstituutti Valtion yhteiskuntatieteellisen toimikunnan tukena.

INIONin tehtäviin kuuluu mm. kerätä ja analysoida Neuvostoliitossa ja ulkomailla suoritetun yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen tuloksia, sekä toimittaa tiivistelmä- ja bibliografiajulkaisuja. Tiivistelmäjulkaisut ilmestyvät kahtena venäjänkielisenä pääsarjana: Neuvostoliiton ja ulkomaiden yhteiskuntatieteet. Viimeksi mainittuun pääsarjaan käännetään aineistoa yli 30 eri kielestä (tiivistelmän laajuus on 3-20 konekirjoitus-sivua).

Mainitun yhteistyösuunnitelman nojalla on mahdollista toimittaa referaatteja julkaistavaksi INIONin ulkomaiden yhteiskuntatieteitä koskevissa sarjoissa. INION on kiinnostunut ensisijaisesti tiivistelmistä Suomessa sekä myös muissa pohjoismaissa julkaistuihin monografioista ja tieteellisistä aikakauslehtiartikkeleista, jotka käsittelevät seuraavia aiheita:

- joukkotiedotuksen teoreettiset aspektit, poliittisen ja ideologisen propagandan teoria ja käytäntö;
- rauhan, aseistariisun ja kansainvälisen liennytyksen ongelmat;
- Skandinavia maailman poliittisessa ja taloudellisessa järjestelmässä.

Kolmen aihealueen ehdotuksista INIONille toimitettaviksi tiivistelmiksi vastaavat pääasiassa (a) Nordicom (Tampere) Suomen ja muiden Pohjoismaiden tiedotustutkimuksen osalta, (b) Rauh- ja konfliktitutkimuksen laitos (Tampere) sekä (c) Ulkopoliittinen instituutti (Helsinki).

Kokeiluluontoisena tiivistelmien toimittaminen Neuvostoliittoon on aloitettu kuluvana vuonna. INION puolestaan ottaa vastaan ehdotuksia suomalaisille tutkijoille tarjottavista bibliografia- ja tiivistelmäpalveluista.

(Seppo Lallukka - PJ)

MTV:LLE OMA NIMIKKORAHASTO

MTV perusti vuonna 1977 Suomen Kulttuurirahaston yhteyteen oman nimikkorahastonsa, josta tuetaan vuosittain televisioon liittyvää tieteellistä tutkimustoimintaa. Ensimmäisen kerran rahastosta jaettaneen apurahoja Suomen Kulttuurirahaston vuosijuhlan yhteydessä helmikuussa 1979. MTV on lahjoittanut tähän mennessä nimikkorahastoonsa peruspääomaksi 200 000 markkaa.

(Seppo Sisättö)

LAITOS ESITTÄYTY

TAMPERE

TAMPEREEN YLIOPISTON TIEDOTUSOPIN LAITOS

Laitoksen historiaa ei tässä yhteydessä voida kovinkaan perusteellisesti selvittää, niin tärkeää kuin se olisi-kin. Joka tapauksessa tiedotusopin laitoksen historia käy paljolti suomalaisen tiedotustutkimuksen kehityksen kanssa yhteen, ja jälkimmäisestä on löydettävissä jo jonkin verran dokumentoituakin materiaalia. Tosin varsinainen tieteellinen tiedotusopin historiankirjoitus on vielä tekemättä ja näin ollen myös Tampereen yliopiston tiedotusopin laitoksen suhde tiedotustutkimukseen Suomessa selvittämättä, mutta asia on mitä ilmeisimmän tieteellisen mielenkiinnon kohde.

Laitoksen kehitystä voidaan myös tarkastella suomalaisen journalismin ja koko joukkotiedotuksen kehitystä vasten, eli sen käytännön kehitystä vasten, joka on synnyttänyt tarpeen tiedotusopilliseen yliopistotasoiseen koulutukseen ja tutkimukseen. Tietyllä tapaa vastakkain ovat siis olleet tiedotusopin kehitys itsenäisenä yhteiskuntatieteenä ja toisaalta tiedotusoppi ammattikoulutusta tuottavana oppiaineena. Kuitenkin tutkinnonuudistus-suunnitelmien myötä on juurtunut käsitys tutkintojen tieteellis-ammattillisuudesta, mikä hyvin pitkälle ymmärrettään juuri tieteellisten ja ammattillisten tavoitteiden ellei integroitumisena niin ainakin hedelmöittävänä vuorovaikutuksena.

Tampereen yliopiston tiedotusopin laitoksella on valtakunnallinen ja kansainvälinen erityisasema, joka luonnollisesti vaikuttaa myös harjoitettavaan tutkimukseen. Näitä vaikutuksia on eritelty Tampereen yliopiston tiedotusopin laitoksen tutkimuspoliittisessa ohjelmassa vuodelta 1976 seuraavasti:

Ensinnäkin laitos maan johtavana tiedotusalan yliopistolaisena laitoksena on velvollinen pitämään yllä tieteellistä tutkimusta ja traditiota myös sellaisilla aloilla, joita ei ehkä muuten pidetä tärkeinä. Tähän on luettavissa alan perustutkimus, joka selvittää tiedotusopin luonnetta tieteenä ja tutkimusalana, sen suhdetta muihin yhteiskuntatieteisiin ja myös alan ammatti- ja opetuskäytäntöön. Perustutkimus on luonteeltaan sellaista, että siitä saatavat tulokset eivät aina ole välittömästi silminnähtäviä, mutta ilman perustutkimusta ei yliopistollista tutkimusta ja koulutusta olisi olemassa. Se organisoii ja suuntaa laitoksen toimintaa pitkällä tähtäimellä. Vain sen perustalta on mahdollista suunnitella koulutusohjelmaa ja tutkimusta siten, että ne täyttävät myös tieteellisyyden vaatimukset.

Toiseksi tiedotusopin laitos on maan johtava toimittaja-koulutusta antava laitos, ja kuten edellä on todettu, tästä koulutustehtävästä syntyy myös tutkimuspoliittisia valloitteita sekä perus- että soveltavan tutkimuksen osalle. Tällaista tutkimusta hedelmöittävät suhteet ammatikäytäntöön: toimittajiin ja tiedottajiin sekä muihin ns. kentän edustajiin. Journalismin tutkiminen edellyttää myös syvällistä perehtymistä ammatikäytäntöön.

Kolmas laitoksen erityisasemaan liittyvä tekijä on kansainvälisyys. Suomen kansainvälispoliittinen asema ja laitoksen yhteydet kansainvälisen tiedotustutkimuksen instituutioihin vaikuttavat myös laitoksella tehtävään tutkimukseen. Laitos seuraa aktiivisesti alan kansainvälisiä tapahtumia ja pyrkii niihin mahdollisuuksien mukaan myös osallistumaan. Ulkomaisten vierailijoiden ja toisaalta laitoksen jäsenten ulkomaanmatkojen osuus tässä ei liene vähäisin.

TUTKIMUKSEN TÄMÄNHETKINEN SUUNTAUTUMINEN

Laitoksen tutkimuspoliittisessa ohjelmassa on luonnosteltu myös ns. lyhyen tähtäimen tutkimusohjelma, jonka toteutumista tarkastellaan seuraavassa.

Tiedotusoppi tieteenä ja tutkimusalana

Tässä kohdassa on kyse juuri em. perustutkimuksesta, joka on ymmärrettävä koko laitoksen tutkijoiden ja opettajien työn perustaksi. Tässä mielessä voidaan sanoa, että konseptio tiedotusopista on keskeneräinen: se kehittänyt jokaisen yksityisen tutkijan ja opettajan työn kautta ja integroituu alalla käytävässä tieteellisessä keskustelussa. Käytännössä tästä on ollut seurauksena mm. tiedotusopin perusteisiin liittyvän oppimateriaalin uudistamista ja kehittämistä.

Journalistinen työprosessi

Journalistisen työprosessin tutkiminen Suomessa ja muualla on tähän asti ollut melko vähäistä. Sen tutkimisessa voi löytää ainakin kolme näkökulmaa:

a) Tiedon hankinta ja prosessointi. Journalistinen työ on nopean muutoksen alaista erityisesti teknisten apuvälineiden ja tiedon lisääntyneen määrän suhteen. Tällaiset muutokset aiheuttavat uusia vaatimuksia sekä journalistisen työn tutkimukselle että myös koulutuksen sisällön kehittämiseksi.

b) Journalismin muodot ja keinot. Nämä ongelmat liittyvät osana joukkotiedotuksen vaikutusten tutkimiseen, perilleenoon.

c) Journalistinen kulttuuri. Tutkimuksen tehtävänä nähdään niiden usein lausumattomien arvojen ja normien paljastaminen, jotka ohjailevat journalistin työtä.

Nämä kolme näkökulmaa integroituvat journalistisen työprosessin tieteellisessä tutkimuksessa, jonka eräänlaiseksi sysäykseksi voinee mainita ns. objektiivisuustutkimuksen sekä laitoksella vuonna 1977 valmistuneet kolme lisensiaattityötä (ks. Tiedotustutkimus 1/1978, s. 9). Edellä mainittu oppimateriaalin uudistaminen ja kehittäminen tältä tutkimusalueelta on myös hyvässä vauhdissa.

Viestintäpolitiikka ja uusi viestintäteknologia

Tämä tutkimusalue - huolimatta yhteiskunnallisesta merkittävydestään - on jäänyt melko lailla huomiotta muissa yhteiskuntatieteissä. Sen relevanssi on kuitenkin niin ilmeinen myös tiedotusopin kannalta (esim. edellä mainitun journalistisen tiedonhankinnan ja prosessoinnin kehityksen näkökulmasta), että Tampereen yliopiston tiedotusopin laitos on sen esittänyt yhtenä tutkimusvastuualueistaan. Tälle alueelle liittyvää oppimateriaalia on vielä suhteellisen niukasti, mikä on ymmärrettävissä alueen tieteellisen perustutkimuksen puuttumisesta johtuvaksi. Uutta viestintäteknologiaa on kuitenkin käsitelty viime vuosina paitsi opinnäytteissä myös useissa proseminaritasoisissa töissä.

Kansainvälinen viestintä

Laitos on saavuttanut merkittävän aseman tutkiessaan (yhteistyössä Unescon sekä Euroopan yleisradioliittojen kanssa) televisio-ohjelmien vientiä ja tuontia, tv-uutisten kansainvälistä vaihtoa sekä monikansallisten yritysten toimintaa joukkotiedotusosalalla.

LAITOKSEN TUTKIMUSHANKKEITA VUONNA 1978

Ns. journalistikoulutuksen antamisen lisäksi on tiedotusopin laitoksen tehtävänä taata myös jatkokoulutusvalmius yhteiskuntatieteiden kandidaatin tutkintoa tiedotusoppi pääaineenaan suorittaville opiskelijoille. Tällaisen koulutuksen tason säilyttäminen ja kehittäminen edellyttää henkilökohtaista tutkimustyötä ja alan tieteellisen kehityksen seuraamista. Pääosan tiedotusopin laitoksen tutkimustyöstä muodostavatkin sen opettajien ja opiskelijoiden 'henkilökohtaiset' työt. Varsinkin ns. perustutkimus alalla liittyy erityisesti opettaja-tutkijoiden ammattikuvaan. Tässä mielessä on selvitelty tiedotusopin luonnetta tieteenalana ja oppialana, tiedotusopin tietoteoreettisia sitoumuksia ja myös viestintään liittyviä filosofian kysymyksiä tajunnan synnystä ja kehityksestä, kielen ja ajattelun luonteesta jne. Tarkemman kuvan laitoksen tutkimusintressien suuntautumisesta saa tiedotusopin tutkimuspoliittisesta ohjelmasta (1976). Seuraavassa luetellaan kuitenkin selviä tutkimushankkeita, jotka voisi ehkä sijoittaa "soveltavan tutkimuksen" otsikon alle. Näin ei ole kuitenkaan syytä tehdä, koska useat tämänkin tyyppiset projektit tuottavat arvokasta perustutkimuksessa tarvittavaa ja kehitettävää aineistoa, ja osa niistä jopa syntyvät ns. perustutkimuksen suuntaan esim. opinnäytteiden muodossa.

MAINONNAN INFORMAATIOISÄLÄTÖ: Elinkeinohallituksen tilaama sopimustutkimus, tehty yhteistyössä Tampereen yliopiston yhteiskuntatieteiden tutkimuslaitoksen kanssa, tutkija YK Ilkka Tervonen, valmis toukokuussa 1978.

SUOMEN SANOMALEHDISTÖN HISTORIA: Suomen Akatemian ja Sanomalehtien Liiton rahoittama projekti, Tampereen yliopiston tiedotusopin laitoksen osalla on toisen maailmansodan jälkeisen lehdistökehityksen tutkiminen, tutkimusapulainen YL Ilkka Kahma, projekti jatkuu vielä parin vuoden ajan, jota seuraa pitkä kirjoitusvaihe.

TUTKIMUS ULKOMAIEN KUVASTA JOUKKOTIEDOTUKSESSA: Unescon aloitteesta käynnistetty ja IAMCR:n koordinoima projekti, jolla ei ole päätoimista tutkijatyövoimaa, vaan tarvittava työpanos on järjestetty pääasiassa tutkielmien muodossa (ks. Tiedotustutkimus 1/1978, s. 13).

YLIKANSALLINEN VIESTINTÄ: Suomen Akatemian ja osittain Unescon rahoittama, vastaava tutkija dosentti Tapio Varis, tutkimusryhmässä on lisäksi toiminut ulkomaalaisia tutkijoita (mm. Guback, Schiller, Boonyaketmala) ja tilapäisinä tutkimusassistentteina ovat olleet YK Raquel Salinas ja YK Renny Jokelin. Myös VIK Martti Soramäen tutkimukset ovat liittyneet tämän projektin aihepiiriin. Projekti käsittelee pääasiassa ylikansallisia elokuva- ja televisioalan yrityksiä. Projekti on tuottanut useita konferenssiraportteja ja julkaisuja (esim. Varis-Salinas-Jokelin: International News and the New Information Order, Tiedotusopin laitoksen julkaisuja 39/1977). Pääraportti on viimeisteltävänä ja valmistunee vuoden 1978 aikana.

KULTTUURIN SUUNNITTELUA koskeva Unescon aloitteesta käynnistetty vertaileva tutkimus, jossa ovat mukana Ranska ja Suomi. Tutkimuksesta vastaa Tampereen yliopiston tiedotusopin laitoksen puolesta prof. Kaarle Nordenstreng ja Helsingin yliopiston valtio-opin laitoksen puolesta prof. Ilkka Heiskanen. Projektin ranskalais-suomalainen loppuraportti valmistunee syksyn 1978 kuluessa.

Irma Holopainen

HELSINKI

HELSINGIN YLIOPISTON TIEDOTUSOPIN LAITOS

Helsingin yliopiston tiedotusopin laitos on toistaiseksi ollut opetuslaitos, jonka tutkimustoiminta on ollut sangen vähäistä. Laitoksen tutkimuspoliittisessa ohjelmassa todetaan, että laitos pyrkii painottamaan rajoitettua tutkimustoimintaansa viestinnän tutkimuksen metodologisiin ja metodisiin kysymyksiin.

Laitoksen tutkimustyötä on suunniteltu laajennettavaksi tulevaisuudessa, koska laitos on saamassa lisää resursseja. Valtiotieteelliselle tiedekunnalle on ilmoitettu, että laitos aloittaa omia tutkimusprojekteja tai osallistuu yhteistyöprojekteihin seuraavilta alueilta:

- 1) Kulttuuriteollisuuden tutkimus
- 2) Televisio-ohjelmiston rakenteen ja ohjelmien seuraamisen tutkimus
- 3) Joukkotiedotusvälineiden institutionaalisen rakenteen ja rakenteen ja sisällön vuorovaikutuksen tutkimus
- 4) Organisaatioviestinnän tutkimus.

Tähän saakka laitoksella tehty tutkimustyö on koostunut etupäässä yksittäisten opettajien opinnäytteistä tai muista tutkimuksista; yhtenäistä linjaa näille on vaikea löytää. Metodiotutukseen liittyviä tutkimusprojekteja on ollut vuosittain muutamia. Nämä ovat perustuneet mm. Yleisradion, Levikintarkastuksen ja MTV:n aineistoihin. Laitoksen gradupolitiikka on vasta muotoutumassa, sillä tiedotusopin laudaturioetus alkoi Helsingissä syksyllä 1976 ja laudaturin suorittaneita on toistaiseksi vain muutama. Tiedotusoppi on valtiotieteellisen tiedekunnan suosituimpia sivuaineita, ja tämä seikka sävyttää myös pro gradu- ja sivulaudaturtöiden aihepiiriä - asteikko ulottuu kotitalousneuvonnasta kirjallisuudentutkimukseen ja semantiikkaan.

Ullamaija Kivikuru

SSKH

SVENSKA SOCIAL- OCH KOMMUNALHÖGSKOLAN, JOURNALISTLINJEN

(Toimitus on saanut kirjoituksen niin myöhäisessä vaiheessa käsiinsä, ettei ole ollut mahdollista kääntää sitä suomeksi.)

Ansvaret för utbildningen av finlandssvenska journalister och övrig personal inom informationssektorn ligger på Svenska social- och kommunalhögskolan (SSKH) i Helsingfors. Detta bekräftades slutligt av undervisningsministeriet i november 1977 då högskolan fick i uppdrag att "inkomma med en plan för organiserandet av utbildningen inom informationsbranschen som ett utbildningsprogram vilket leder till grundexamen på högskolenivå".

Vid högskolan bör alltså byggas upp en undervisning som kvalitativt står på samma nivå som undervisningen vid Tammerfors universitet. Denna princip har accepterats av alla de kommittéer som begründat och behandlat journalistundervisningen i Finland under de senaste tio åren.

Planeringen har av olika skäl kommit igång mycket sent och SSKH ligger härvidlag långt efter universitetet i Tammerfors. Under våren 1978 gjordes en grovskiss av utvecklingen och en resursberäkning, medan uppgörandet av utbildningsprogrammet och den konkreta planeringen av de åtgärder som fordras för att ge undervisningen akademisk nivå lämnats till ett senare skede.

Omvandlingen från socionomexamen till en akademisk journalistexamen kräver först och främst resurser. I de långsiktiga planer som högskolan varje år inlämnar till undervisningsministeriet har under de senaste tre åren en biträdande professur i journalistik och massmediekunskap stått bland de främsta på listan över nya tjänster.

En annan viktig åtgärd som snarast bör förverkligas med eller utan en professor är en fördjupning av undervisningen i vetenskapliga metoder och överhuvudtaget införandet av större vetenskaplighet i studierna.

Studietiden har formellt varit tre år men har från hösten 1978 förlängts med en termin för att ge rum dels för utvidgad metodkundervisning, dels för utvidgade mediekoncentrerade kurser.

Undervisningen har under de 15 år den existerat koncentrerats huvudsakligen på dagstidningsjournalistik. Från hösten 1978 kommer emellertid undervisningen i radiojournalistik att utbyggas så att utbildningen för vardera mediet blir av ungefär samma omfång.

Under årens lopp har ett visst samarbete med Tammerfors universitet existerat och förhandlingskontakter om ett officiellt samarbete på nivån för fördjupade studier kommer att tas inom ramen för den fortsatta planeringen. Som slutmål hägrar dock en svensk professur i journalistik vid Svenska social- och kommunalhögskolan i Helsingfors.

Ulla-Stina Westman

TAIDETEOLLINEN

TAIDETEOLLINEN KORKEAKOULU: ELOKUVA- JA TV-LINJA

Taideteollinen Korkeakoulu jakaantuu kolmeen laitokseen: tuote- ja ympäristösuunnittelun laitos, kuvallisen viestinnän laitos ja kuvaamataidon opetuksen laitos. Kuvallisen viestinnän laitoksella opiskellaan seuraavia pääaineita: graafinen suunnittelu, valokuvaus, lavastus, elokuva- ja tv-työ. Viimemainitussa on edelleen kolme suuntautumisvaihtoehtoa, jotka huomioidaan jo oppilasvalinnassa: suunnittelu ja ohjaus, kuvaus ja kuvasuunnittelu sekä äänitys ja äänisuunnittelu. Vuosittain pyritään ottamaan 6 opiskelijaa, kaksi kuhunkin suuntautumisvaihtoehtoon.

Elokuva- ja tv-linjan koulutuksen tavoitteena on valmiuksien antaminen elokuvien ja tv-ohjelmien suunnittelu-, toteutus- ja tuotannollisiin tehtäviin mm. ohjaajina, käsikirjoittajina, toimittajina, kuvasuunnittelijoina ja kuvaajina, äänisuunnittelijoina ja äänittäjinä sekä leikkaajina. Koulutus toisaalta mahdollistaa suuntautumisen myös elokuvan tutkimukseen sekä toimimisen elokuva- ja tv-kriitikkona tai -opettajana, elokuva- ja tv-valistukseen liittyvissä tehtävissä sekä audiovisuaalisen tuotannon suunnittelu- ja toteutustehtävissä.

Työllisyystilanteen vuoksi peruskoulutukseen otettujen määrä on pysytellyt vähäisenä. Lisäksi on pyritty aktiivisesti kehittämään täydennyskoulutusta alalla jo oleville. Nämä voivat osallistua ylimääräisenä opiskelijana peruskoulutuksen eri opintojaksoihin. Taide-teollisen Korkeakoulun koulutuskeskuksen ja alan ammattijärjestöjen kanssa on järjestetty erityisiä täydennyskoulutuskursseja ja -seminaareja.

Pääaineella on kolme vakinaista opettajaa (yliopettajaa, lehtori, assistentti) sekä nykyisin 12 tuntiopettajaa ja lukuisa joukko vierailijoita eri aloilta. Oppilasmäärä on tällä hetkellä 27.

Opetusaineet ovat lyhyesti lueteltuna seuraavat: ohjaajan työ, kuvaustekniikka, optiikka, elokuvallinen suunnittelu, valaisu, valokuvaus, tv-ohjelmatuotanto, äänitekniikka, äänisuunnittelu, elokuvadramaturgia, leikkaus, näyttelijäohjaus, värioppi, elokuvateoria, elokuvahistoria, joukkotiedotus, taidehistoria, muotooppi, suunnittelun ja viestinnän yleiset perusteet, kuvallinen viestintä, kirjallisuus, musiikki, teatteritieto, improvisointi, animaatio, av-suunnittelu, tuotantosuunnittelu. Lisäksi opetukseen sisältyy runsaasti harjoitustöiden tekemistä niin elokuvan kuin television alueella. Opinnot ovat nelivuotiset, muodoltaan kurssimaiset.

Elokuva- ja tv-linjalla tehtävä tutkimustyö eli tutkielmat kohdistuvat lähinnä elokuvateorian alueelle. Itsenäinen, joukkotiedotukseen suoranaisesti liittyvä tutkimus on suhteellisen vähäistä.

Linjalla on aktiiviset yhteydet useisiin eurooppalaisiin elokuvakorkeakouluihin ja se kuuluu jäsenenä elokuvakoulujen kansainväliseen yhteistyöjärjestöön CILECT'iin (Centre International de Liaison des Ecoles de Cinéma et de Télévision). Linjalla on kotimaassa yhteistoimintaa lähinnä Suomen Teatterikoulun ja Yleisradion kanssa. Yhteyksiä toimittajakoulutuksen suuntaan pyritään myös rakentamaan.

Juha Rosma

SANOMA

SANOMA OSAKEYHTIÖN TOIMITTAJAKOULU

Sanoma Osakeyhtiön toimittajakoulu on Pohjoismaitten ainoa yksityisen lehtiyrityksen omistama ja rahoittama toimittajakoulu. Koulu antaa lehdistön palvelukseen pyrkiville sana- ja kuvajournalisteille ammatillista peruskoulutusta 18 kuukautta kestäväällä yhtäjaksoisella kurssilla, jonka pääpaino on käytännön toimitusharjoittelussa Sanomain lehdissä.

Vuonna 1967 perustetun toimittajakoulun oppilaan profiili on ollut jokseenkin kaikilla koulun kahdeksalla kurssilla samantyyppinen: 23-26 -vuotias ylioppilas, joka on opiskellut korkeakoulussa 2-4 vuotta, useimmiten yhteiskuntatieteitä.

Tiivistäen Sanomain toimittajakoulun koulutusta voi luonnehtia (1) käytännölliseksi - 70 % ajasta ohjattua ja valvottua toimitusharjoittelua, (2) tiiviiksi - koulutus kestää täysipäiväisenä 18 kk toukokuusta seuraavan vuoden joulukuuhun ja (3) motivoivaksi - keskeytymisiä ei juuri tapahdu. Tämän on mahdollistanut (4) oppilaiden kokemus - keski-ikä nykyisellä kurssilla oli valittaessa 25 vuotta, (5) oppilaiden aikaisempi koulutus - useimmilla on jo jokin tutkinto erikoisalaltaan, (6) ulkopuolisten opettajien käyttö - koulussa opettavat kokeneet toimittajat ja yhteiskuntälämän asiantuntijat sekä vihdoin (7) koko koulutusajalta maksettava palkka.

Muodollisena pääsyvaatimuksena toimittajakouluun on ylioppilastutkinto, mutta viime vuosina se pelkästään ei ole riittänyt.

Vuonna 1977 aloitetulle 8. kurssille oli hakijoita 1 249, joista yli 100 kuvatoimittajaksi, noin 40 uutiskuvaajaksi ja loput 1 100 toimittajaksi. Näistä korkeakoulututkinto oli 123 hakijalla ja opistotason tutkinto 41 pyrkijällä. Korkeakouluissa opiskelevia oli noin 400 ja muita ylioppilastutkinnon suorittaneita yli 500 sekä abiturientteja 100.

Valitsijat kiinnittivät hakupapereissa huomiota koulutuksen sopivuuteen, mahdolliseen työkokemukseen ja jutunäytteisiin sekä yleiseen aktiivisuuteen mm. harrastusten pohjalta. Näin joukosta valittiin noin 10 prosenttia eli 130 hakijaa henkilökohtaisesti haastateltavaksi ja pääsykokeisiin. Haastatteluvaikutelman ja sitä tukevan testituloksen perusteella valittiin kouluun 24 oppilasta. Ensimmäisen kesän esiharjoittelu toimituksissa oli vielä koeaikaa, joskin kaikki hyväksytyt otettiin myös varsinaiselle kurssille.

Oppilasjoukon heterogeenisuus mahdollistaa aikanaan erikoistumisen. Toimittajakoulun opetuksessa se aiheuttaa kuitenkin myös ongelmia: miten opettaa erilaiset teoreettiset valmiudet omaaville oppilaille. Opetuksen sisällön on ratkaissut käytännöllinen tavoite: toimittajakoulun tehtävänä on antaa riittävän yleis-tiedollisen perustan hankkineille lehtitekniikan ammattitaito siten, että koulusta valmistuneet kykenevät työskentelemään uutistoimittajan tehtävissä. Koulun aikana ei erikoistuta, vaan kaikilla on sama yleis-toimittajan koulutus.

Luokkaopetuksessa on kaksi aineryhmää. Koulutusaikana toimitusharjoittelujaksojen väliin sijoittuvilla luokkaopetusjaksoilla opetetaan (1) yleistietoa ja (2) ammattioppina journalismia.

Yleistiedon opetus (noin 250 tuntia) koostuu noin viikon mittaisista teemakursseista suomalaisen yhteiskunnan eri aloilta sekä kahden viikon kansainvälisen politiikan kurssista. Lisäksi tutustutaan seminaareihin ja käynnin mm. kulttuuriin, kirkkoon ja alueellisiin kysymyksiin.

Yleistiedon opetuksen tavoitteena on näiden teemojen pohjalta selvittää oppilaille, miten tieto yhteiskunnassa kulkee, miten päätöksenteko tapahtuu ja mitkä ovat tiedon lähteet eri tasoilla. Opetus lähtee rakenteista ja perustasta edeten ajankohtaisiin ongelmiin.

Ammattiopista tärkein on (1) lehtitekniikka, jonka puitteissa opetetaan (a) jutunteon vaiheet, (b) jutun erilaiset tehtävät ja (c) erityiskysymykset. Sen lisäksi journalismin opetuksen 600 tunnista menee osa (2) julkaisulainsäädäntöön, (3) lehtitietoon, tiedotusoppiin ja viestintäpolitiikkaan, (4) tuotantotekniikkaan ja (5) radio- ja tv-kurssiin.

Koulutuksen käytännöllisyyden perustana on toimitusharjoittelu Sanomain sanoma- ja aikakauslehdissä. Kouluaikana on kaikkiaan viisi harjoittelujaksoa yhteensä 48 viikkoa. Tänä aikana jokainen oppilas harjoittelee ainakin kerran pääuutisosastolla eli Helsingin Sanomain kotimaalla, kerran iltapäivälehdien aamuvuorossa eli Ilta-Sanomissa sekä ainakin yhdellä erikoisosastolla tai aikakauslehdessä.

Toimitusharjoittelun tehokkuuden takaa ohjaus- ja valvontajärjestelmä. Jokaisella harjoitteluosastolla on nimetty kaksi kokenutta toimittajaa ohjaajiksi, joiden tehtävänä on opastaa harjoittelijaa jutunteossa, lukea ja korjata harjoittelijan juttuja sekä antaa palautetta jutun rakenteeseen ja kieleen liittyvistä virheistä viikoittaisissa ohjauspalavereissa. Harjoittelua valvoo ja työtehtävät antaa osaston esimies, joka toimii myös arvostelun valvojana.

Varsinaisen opetuksen ja toimitusharjoittelun lisäksi koulutuksessa vaaditaan kirjattenttien suorittaminen sekä toimittajan kypsyyskokeena osallistuminen laajaan ryhmätyöhön.

Kouluaikana jokainen teemakurssi päättyy kertauskouluteluun, joka on hyväksyttävästi suoritettava. Näiden lisäksi on kuusi loppuenttiä, joilla tentitään noin 40 teosta yleistiedon ja journalismin aloilta. Viimeisen kolmen viikon aikana oppilaat valmistavat laajahkosta ajankohtaisaiheesta ryhmätyön, joka julkaistaan kurssin lopussa Sanomain lehdissä.

Toimittajakoulun seitsemältä ensimmäiseltä kurssilta on valmistunut 151 toimittajaa, joista yli 90 % on joukkotiedotuksen eri tehtävissä, useimmat toimittajina sanoma- ja aikakauslehdissä. Sanomalehdissä on noin 60 % ja aikakauslehdissä 15 %. Loput ovat joko radion/tv:n palveluksessa tai tiedottajina. Muutama viimeisten kurssien oppilaista on palannut yliopistoon opiskelemaan.

Toimittajakoulun koulutussopimus kestää vain kurssin ajan. Yhtiö ei sitoudu ottamaan työhön kaikkia valmistuneita. Viimeisten kurssien 24:stä oppilaista on 16-17 jäänyt taloon ja kaikkiaan yli puolet valmistuneista on tällä hetkellä Sanomain palveluksessa.

Tuomo Korteniemi

PROJEKTIT

Suomen Kulttuurirahasto jakoi jälleen tänä keväänä stipendejä tutkimustoimintaan. Seuraavassa esitellään kaksi stipendin saanutta, joukkotiedotukseen liittyvää projektia.

LEHTIMIESTEN MATRIKKELIA KOOTAAN

Suomen sanomalehdistön historia -projektiin (SSLH) liitettävänä kokoa ruotsinkielistä osuutta laajasta lehtimiesten matrikelista Gunnel Steinby. Tarkoituksena on kartoittaa kaikki kirjoittajat, jotka suomalaisen sanomalehdistön syntymisestä, sitten H.G. Porthanin Tidningarna utgifne af et Selskap i Åbo, vuodesta 1771 lähtien ovat toimineet joko toimittajina tai sanomalehtimiehinä.

Työn varsinainen perusta on Kaarna & Winterin Suomen sanomalehdistön bibliografia 1771-1963, jossa on tarkka luettelo vastaavista ja/tai päätoimittajista. Näitä tietoja voidaan yleensä myöskin seurata eteenpäin. Toimittajat ja jopa päätoimittajat olivat aina viime vuosisadan lopulle asti sivutoimisia ja vain poikkeuksellisesti tästä sai yksinään välttämättömän toimeentulon. Tuon ajan toimittajat toimivat kuitenkin samanaikaisesti niin monella alueella, että tiedot heistä on mahdollista jäljittää melko täydellisesti.

Paljon tietoja sisältyy myös koulu- ja osakuntamatrikkeleihin, joskaannämä eivät useassa tapauksessa johda riittävän pitkälle omalle vuosisadalle. Edelleen on olemassa Yliopistojen ja korkeakoulujen luttelot opettajista ja virkamiehistä, Suomen kadettikunnan matrikkeli sekä lehdistötutkijoita. Hyödyllisiä ovat myös erikoiskirjoitukset SLS -sarjassa (Svenska Litteratursällskapet skriftserie), lehdistöntutkijat ja suorat omaelämäkerrat.

Lehden tuottaminen ei ole kuitenkaan yhden miehen työ, mutta lehdessä toimivien kanssatyöntekijöiden esille saaminen etenkin vanhemmilta ajoilta kohtaa miltei ylipääsemättömiä vaikeuksia; lisätiedot kirjoitusavustajista tulevat esiin sattumanvaraisesti. Artikkeleiden, matkakirjeiden, poliittisten katsausten ja pääkirjoitusten kirjoittajat voidaan jättää silleen, mutta jos yksi nimi esiintyy eri yhteyksissä riittävän usein, on tämä välttämättömät luetteloida. Bragen leikearkisto (Brages urklippsverk) on eräs tärkeimmistä lähteistä, etenkin vuoden 1910 jälkeiseltä ajalta. Myös HBL:n ja muiden ruotsinkielisten sanomalehtien arkistot ovat olleet suureksi avuksi.

Vaikeimmin hankittavia ovat tiedot toimittajista omalta vuosisadaltamme. Lukuunottamatta joitakin eturivin poliitikkoja ei vasemmistolehdistön toimittajia ole missään luetteloitu. Tietyssä määrin tässä auttaa mm. Työväenarkisto.

Muutoin voidaan todeta, että toimittajan käsite on kulluneina vuosikymmeninä voimakkaasti muuttanut luonnetaan. Tehtyään ennen "herkevä" työtä kansansivistyksen parissa on toimittaja tänään kokopäivätoiminen työntekijä lain vahvistamin ehdoin. Kiinteän kuukausipalkan turvin lehteen kirjoittaminen on kehittynyt vähitellen; esim. teatteri-, kirjallisuus- ja musiikkiarvostelijoille tämä tuli varsin myöhään, kun taas nykyään pitäisi ehkä vakituksia valokuvaajiaakin pitää lehtimiehinä.

Matrikelin toimittajana on tyydyttävä esittämään se tieto, minkä saa jäljitetyksi ja minkä katsoo kirjaamisen arvoiseksi. Huolimatta pyrkimyksestä yhdenmukaisuuteen tulevat tiedot olemaan jonkin verran epätasaisia. Tämä johtuu monesta syystä: kyselyihin on usein vaikea saada vastausta, ilmoitetut tiedot ovat puutteellisia jne. Toistaiseksi on aineistoa kasautunut yli 900 nimen verran; lisätönn avulla löytyneen parisensataa nimeä lisää.

(Gunnel Steinbyn tarkistaman käännöksen ja lyhennöksen ruotsinkielisestä alkutekstistä laatinut Paula Jyrkiäinen)

HELSINGISSÄ TUTKITAAN SUOMALAISIA TV:N KATSOJINA

Maamme tiedotusvälineiden kehityksessä on tultu eräseen päätepisteeseen: televisio on vakiinnuttanut asemansa. Sekä lähetysverkko että vastaanotintien omistus kattavat koko maan - yli 90 prosentilla suomalaisista on mahdollisuus seurata tv-ohjelmia kotonaan.

Tällaisessa tilanteessa nousee kysymykseksi se, miten kaikki itse asiassa on tapahtunut ja millaiseksi tuon välineen merkitys on muodostunut. Kun lisäksi oli tarjolla aikaisemmin analysoimatonta primaaritutkimusmateriaalia, päätettiin Helsingin yliopiston tiedotusopin laitoksella tutkimusprojektin käynnistämisestä.

Tutkimus sai nimekseen "Televisio ja suomalainen" ja sen esitutkimusvaihe on parhaillaan käynnissä. Tutkijoina ovat VTT Seppo Sisättö, FK Nora Ahlberg ja YK Risto Sinkko. Tutkijoista jokainen vetää omaa osaprojektiaan. Tutkimuksen tavoitteena on kartoittaa suomalaisten television katseluun liittyviä ja vaikuttavia ilmiöitä vuosina 1960-1976. Käytännössä kartoitusta kattaa siten television keskeisimmät kehitysvaiheet (syyskuussa 1960 oli runsaat 70 000 tv-lupaa) välineen aseman vakiintumiseen saakka (vuoden 1976 loppussa oli noin 1,4 miljoonaa tv-lupaa). Paitsi yleisiä television katsomisen kehitysilmiöitä tarkastellaan tutkimuksessa lisäksi ohjelmien tyyppikohtaisen seuraamisen vaihteluja eri aikoina.

Tutkimuksen perusaineistona käytetään Mainos-TV:n yhdessä Mainostoimistojen liiton kanssa vuodesta 1960 säännöllisesti teettämiä päiväkohtaisia television katsomistutkimuksia. Näiden raporttien tieteellinen hyödyntäminen on jo yksistään historiallisista syistä aiheellista.

(Risto Sinkko)

IPRALLA LAAJOJA PROJEKTEJA

Kansainvälinen rauhantutkimusyhdistys (IPRA) on muodostanut viestintätutkimusryhmän. Ryhmä organisoitui yhdistyksen kokouksessa Meksikossa joulukuussa 1977. Ryhmä on suunnitellut toteuttaa kolme projektia, jotka käsittelevät seuraavia aiheita:

1. Ylikansallinen mainonta, joukkotiedotusvälineiden ylikansallinen toiminta, kansainvälinen propaganda
2. Lehtimiehen ammatin väärinkäyttö vakoilun ja vasta- vakoilun hyväksi
3. Uuden kansainvälisen tiedotusjärjestyksen luominen.

Ensimmäinen projekti aloitetaan välittömästi ja ryhmä kokoaa tutkijoita. Kahta muuta tutkimusta valmistellaan. IPRAN viestintätutkimusryhmän jäsenyys on avoin kaikille tutkijoille. Ryhmän puheenjohtajana toimii Tapio Varis, vapauheenjohtajana Fernando Reyes Matta Meksikosta ja sihteerinä Dallas Smythe Kanadasta. Ryhmän seuraava kokous on Varsovassa IAMCR:n kokouksen yhteydessä.

(RJ)

JAPANISSA POHDITAAN UUTTA TIEDOTUSJÄRJESTYSTÄ

Japanin sanomalehtien liitto on perustanut tutkimusryhmän, jonka tehtävänä on muotoilla Japanin asennoitumista keskustelujen kohteena olevaan uuteen kansainväliseen tiedotusjärjestykseen. Tutkimusryhmän johtajana toimii professori Michio Nagai, joka on aikaisemmin toiminut mm. maan opetusministerinä. Tutkimusryhmän katsotaan heijastelevan paljolti lehtien kustantajien näkemyksiä.

Selvitystyötä varten tutkimusryhmä on osallistunut aktiivisesti kansainvälisiin kokouksiin ja pitänyt yhteyksiä muiden maiden tutkijayhteisöihin. Työryhmän jäsen osallistui mm. IPRAN joulukuuseen yleiskokoukseen Meksikossa ja sen tiedotusjärjestyksestä käsitellessä työryhmän työskentelyyn.

(Tapio Varis)

KOKOUKSET

TIEDOTUSVÄLINEIDEN KEHITYS UUMAJAN KONFERENSSIN TEEMAKSI

Pohjoismaisten tutkijoiden väliset erimielisyydet tiedotustutkimuksen luonteesta ilmenivät selvinä 16. maaliskuuta Tukholmassa pidetyssä neljännen pohjoismaisen tiedotusopillisen konferenssin suunnitteluryhmän kokouksessa, johon osallistui kaikkiaan seitsemän tutkijaa neljästä maasta.

Suomen edustaja Pertti Hemänuus ehdotti konferenssin yleisteemaksi aiheet "Positivisk och icke-positivistic masskommunikationsforskning", mutta tämä ei saanut kokouksessa kannatusta. Kompromissinluontoisesti päädyttiin alustavaan teemaan "Massmediautvecklingen i Norden: utbud, efterfråga och effekter - vad bör utforskas? hur kan det utforskas?", joista viimeksi mainittu lause viittaa metodologiseen näkökulmaan. Myöhemmin teema kiteytetään lyhyempään muotoon.

TOY:n hallituksen enemmistön ehdotus englannin kielen ottamisesta pohjoismaisten konferenssien ainoaksi viralliseksi kieleksi hylättiin, mutta englannin kielelle päätettiin myöntää sama status kuin ruotsin, norjan ja tanskan kielillä on.

Kaikille johonkin tähänastisista pohjoismaisista konferensseista osallistuneille lähetetään tänä keväänä kyselylomake, jossa tutkitaan heidän kiinnostustaan seuraavan konferenssin ohjelmaa kohtaan. Kysely ulotetaan myös TOY:n tutkijajäseniin.

Neljäs pohjoismaainen tiedotusopillinen konferenssi pidetään Uumajassa Ruotsissa 15.-18. elokuuta 1979 ja sen pääsihteerinä toimii uumajalainen Rolf Hedqvist.

(Pertti Hemänuus)

POHJOISMAISET TUTKIJAT HALUAVAT NORDSAT-TUTKIMUSTA

Neljännen pohjoismaisen tiedotusopillisen konferenssin suunnittelukokoukseen Tukholmaan 16. maaliskuuta koontuneet tutkijat keskustelivat NORDSATia koskevan tutkimuksen tarpeesta päättäen tarjota palveluksiaan Nordisk Kultursekretariatille.

Kokouksen osanottajat totesivat pohjoismaisen ministerineuvoston päättämän tutkimus- ja selvitystyön olevan voittopuolisesti muuta kuin varsinaista tiedotustutkimusta. Vaarana on, että tiedotustutkijoiden tiedot ohjelmatarjonnan moninkertaistamisen monimutkaisista vaikutuksista vastaanottajiin ja koko yhteiskuntaan jäävät hyödyntämättä.

Kokouksen spontaanisti laatiman suunnitelman mukaan TOY ja vastaavat pohjoismaiset tutkijayhdistykset kääntyvät yhdessä em. kulttuurisihteeristön puoleen ehdottaen kokouksen järjestämistä pikaisesti NORDSATia koskevasta tiedotustutkimuksesta. Kokouksessa käsiteltäisiin tutkimusohjelma, sovittaisiin työjaosta yms.

Kontaktihenkilöiksi asiassa nimettiin Ruotsista Madeleine Kleberg, Karl Ola Nilsson, Åke Jonsson ja Kjell Nowak, Norjasta Anita Werner, Mie Berg ja Kjell Olav Mathisen, Tanskasta Jørgen Poulsen, Michael Bruun Andersen ja Carsten Kyhn sekä Suomesta Leena Paldán, Matti Oksanen ja Pertti Hemänuus. Koordinaattorina toimii Anita Werner.

(Pertti Hemänuus)

RIGHT TO COMMUNICATE

eli "oikeus viestintään" -käsite ja sen määrittely oli aiheena Tukholmassa 8-12.4.78 pidetyssä kansainvälisessä asiantuntijakokouksessa, jonka järjestäjinä toimivat Unesco ja Ruotsin Unesco-toimikunta. Kokouksen työskentelyyn osallistui 17 varsinaista osanottajaa ja kolmisenkymmentä tarkkailijaa edustaen erilaisia kansainvälisiä järjestöjä sekä kansallisia Unesco-toimikuntia. Vaikka käsitettä 'Right to communicate' onkin käytetty jo muutaman vuoden ajan niin kansainvälisessä kuin kansallisessakin (erityisesti Ruotsissa) viestintäpoliittisessa keskustelussa, on käsitteen sisältö ollut varsin epämääräinen. Mihinkään täsmälliseen käsitteen määrittelyyn ei ko. kokoukseen päästy, vaan pikemminkin keskusteltiin niistä erilaisista aspekteista, joita 'Right to communicate' -ideologiaan sisältyy; mitä po. käsite tarkoittaa yksilö-, ryhmä- tai community -tasolla, mitä kansallisesti ja kansainvälisesti, millaisia filosofisia, teoreettisia, juridisia jne. implikaatioita käsitteeseen ja sen sovellutuksiin sisältyy.

Kokouksessa kävi varsin selvästi ilmi, että paineita 'Right to communicate' -käsitteen lanseeraamiseksi sekä kansalliseen että kansainväliseen viestintäpolitiikkaan entistä laajemmin on olemassa, samoin kuin itse tuon käsitteen erittäin problemaattinen ja kontroversiaalinen luonne.

Kokoukseen otti osaa neljä suomalaista tarkkailijaa: Kaarle Nordenstreng IOJ:n edustajana, Marjatta Oksanen ja Tapio Varis Suomen Unesco-toimikunnan edustajina sekä Leena Paldán IPRA:n edustajana.

(Leena Paldán)

ICA:N 28. KONFERENSSI CHICAGOSSA

Yli 600 viestinnän tutkijaa eri puolilta maailmaa koontui huhtikuun viimeiseksi viikoksi Chicagoon International Communication Associationin (ICA) vuotuisen konferenssiin. Suomalaisia oli paikalla kolme - kirjoittajan lisäksi Osmo A. Wiio ja Matti Oksanen (YLE). ICA:n kahdeksan osaston, pääistuntojen ja pienten ryhmäkokoontumisten yhteydessä esitettiin yli 300 paperia viestinnän eri alueilta.

Ensimmäinen konferenssipäivä oli omistettu workshop-työskentelylle. Eniten "workshopissa" oli organisaatioviestintää sivuavia aiheita mutta lisäksi olivat esillä mm. "Multi-Dimensional Scaling", "Political Image Making", "Cognitive Restructuring: A New Method for Treatment of Communication Apprehension" jne.

Kun ICA:n tämänvuotista konferenssia yrittää arvioida, nousee käsitellyistä aiheista esille kaksi päälinjaa: jo edellä mainittu organisaatioviestintä sekä toisena vaaleja edeltävän viestinnän eri ilmiöiden tutkiminen. Fordin ja Carterin vuonna 1976 käymistä televisoiduista väittelyistä esitettiin eri näkökulmista lähteneinä runsaat 20 tutkimusraporttia. ICA:n Länsi-Berliinin konferenssissa viime vuonna tätä aihetta ei vielä käsitelty lainkaan.

Suurin osa konferenssin esitelmistä pohjautui vahvasti empirisiin tutkimuksiin. Teoreettisten kysymysten tarkastelu oli suhteellisen pientä. Teorian vähäisyyden lisäksi oli muutamille osa-alueille tyypillistä esitysten rajoittuminen pienimuotoisiin aiheisiin, joiden sitominen suurempiin kokonaisuuksiin jäi usein toteutumatta. Seuraava ICA:n konferenssi on Philadelphiasa 1-5. toukokuuta 1979.

(Seppo Sisättö)

IAMCR:N JOHTOELIMET KOOLLA LEIPZIGISSA

Tiedotustutkijoiden maailmanjärjestön IAMCR:n "hallitus" (Executive Board, jonka muodostavat presidentti, varapresidentit, pääsihteeri ja rahastonhoitaja) sekä "parlamentti" (International Council johon kuuluu 30 jäsentä sekä järjestön jaostojen puheenjohtajat) piti huhtikuussa kaksipäiväisen kokouksen pääsihteeri Dusiskan kotipaikassa Leipzigin. Tilaisuudessa todettiin Varsovan konferenssin valmistelut, joista on huolehtinut aikanaan valittu ohjelmatoimikunta sekä puolalaisten isäntien asettama järjestelytoimikunta. Johtoelimet keskittyivät tässä tilaisuudessa valmistelemaan IAMCR:n konferenssin yhteydessä pidettävää yleiskokousta (General Assembly), jossa mm. Suomen Tiedotusopillisella yhdistyksellä on kansallisena komiteana viisi ääntä.

Varsovan yleiskokous ei ole varsinainen vaalikokous, koska edellisessä Leicesterin kokouksessa johtoelimet valittiin tehtäviinsä sääntöjen mukaisesti neljäksi vuodeksi. Sen sijaan yleiskokouksen tulee päättää mm. jaostojen perustamisesta ja ennen muuta seuraavan yleiskokouksen sekä maailmankonferenssin paikasta. Mm. Venezuela (Caracas yliopisto) on valmis toimimaan vuoden 1980 kokouksen isäntänä, ja tätä koskeva esitys tulee Varsovan kokouksen päätettäväksi. Vuoden 1982 kokous puolestaan tulee olemaan järjestön 25-vuotistilaisuus, ja Leipzigin esitettiin ajatus, että se voitaisiin pitää Pariisissa, missä järjestö aikanaan perustettiin ja missä sen oikeudellinen päämaja edelleenkin sääntöjen mukaan sijaitsee.

Leipzigin keskusteltiin myös IAMCR:n yhteistyöstä Unescon kanssa, erityisesti nyt kun Unescon tiedotussektori on uudelleenarvioitavana ns. MacBriden komiteassa. Päätettiin että IAMCR laatii tälle komitealle erityisen muistion, jossa painotetaan viestintäongelmien tieteellisen tutkimisen tärkeyttä. Muistion luonnostelu annettiin niiden luottamushenkilöiden tehtäväksi, jotka presidentti Halloranin tavoin osallistuvat komitean Tukholmassa järjestämään seminaariin kansainvälisestä uutisliikenteestä.

(Kaarle Nordenstreng)

TIEDONVALITYKSEN TULEVAISUUDEN NÄKYMÄT POHJOISMAISSA

oli aiheena Kööpenhaminassa 18-20.4.1978 pidetyssä seminaarissa, jossa aihetta pohti parikymmentä pohjoismaista tiedotustutkijaa, käytännön journalistia, dokumentaatio- ja kirjastopalvelujen eksperttiä sekä kulttuuri- ja viestintäalan virkamiehistä. Seminaarin järjestäjänä toimi Pohjoismaisen kulttuuriyhteistyön sihteeristö. Seminaarissa puhuttiin tiedonvälityksen tulevaisuuden näkymistä viestintäteknologian nopeasti kehittyessä ja tuodessa mukanaan erilaisia sosiaalisia, taloudellisia ja kulttuurivaikutuksia. Erityisinä kysymyksinä käsiteltiin tiedontarvetta ja ihmisen kykyä vastaanottaa informaatiota, joukkotiedotusta ja lapsia sekä lehdistön tulevaisuutta uuden viestintäteknologian valossa. Laajemman perspektiivin koko seminaarin teemalle antoi nykyisten kehitystrendien analysointi kansainvälisellä tasolla. Erityiskysymyksenä seminaarissa oli esillä pohjoismainen satelliittisuunnitelma, joka odotetusti herätti vilkkaan keskustelun. Siinä todettiin, että pohjoismaisten tutkijoiden olisi syytä herätä pohtimaan satelliittiviestintää ja siihen liittyviä kysymyksiä - toteutuipa Nordsat tai ei. Luomea seminaarissa edustivat Esko Häkli, Sauli Laitinen Osmo A. Wiio ja Leena Paldán.

(Leena Paldán)

INFRASTRUCTURES OF NEWS COLLECTION AND DISSEMINATION IN THE WORLD

oli aiheena kansainvälisellä seminaarilla, jonka oli järjestänyt Unescon kansainvälisiä viestintäpolitiittisia kysymyksiä tutkiva komissio Tukholmassa 24-27.4.78. Suomen edustajana kokoukseen osallistui Tapio Varis ja mukana olivat myös Carl Frederik Sandelin SIT:stä ja Kaarle Nordenstreng IOJ:sta.

Kokous pidettiin aikana, jolloin kansainvälinen viestintäpolitiikka sekä erityisesti Unescon viestintäpolitiikka ovat kasvavan huomion kohteena. Ongelmien selvittämiseksi ja Unescon politiikan suuntaamiseksi pääjohtaja perusti International Commission for the Study of Communication Problems, johon kuuluu 15 jäsentä ja puheenjohtajana irlantilainen Sean MacBride. Komissio sai työnsä alkuun vuoden 1977 lopulla ja pyrki nyt järjestetyssä seminaarissa kuulemaan maailman uutistoi- mistojen ja kansainväliseen uutistoimintaan läheisesti liittyvien järjestöjen, toimistojen ja muiden edustajien näkökantoja. Pohdittavana ovat olleet mm. kysymykset tiedonvälityksen rajoittamattoman vapauden, "free flow" -opin luonteesta sekä sen mahdollisesta täsmentämisestä "free and balanced flow" -tavoitteeksi. Lisäksi on pohdittavana, onko olemassa sellaisia tiedonvälityksen alueita, joilla uutisvälineillä olisi erityinen vastuu yleisölleen. Unesco on aikaisemmin joutunut eräiden lehdistön aatteellisten järjestöjen kritiikin kohteeksi (esim. Costa Rican alueellinen kokous 1976). Juuri ennen Tukholman kokousta oli kansainvälinen lehdistöinstituutti IPI voimakkaasti hyökännyt Unescon politiikkaa ja sen johtoa vastaan. Tukholman kokouksessa arvioitiin IPI:n edustajia olevan noin 14 % osanottajista.

Presidentti Sean M a c B r i d e totesi, että kukaan ei aseta kyseenalaiseksi ajatusten ja tietojen vapaan vaihdon ajatusta kansojen välillä, mutta kuitenkin "free flow" asettaa kehittyneet yhteiskunnat etuoikeutettuun asemaan. Hän korosti, että pienten ja köyhien maiden identiteetti on uhanalainen ja että yleisöllä on oikeus olla riittävästi informoitu sekä nauttia monipuolisesta kulttuurista. MacBride tiivistä sanomansa kysymyksiin, aiheuttaako tiedonvälityksen rajoittamaton virta mitään rajoituksia sekä tulisiko tavoitella vapaata ja tasapainoitettua virtaa. Lisäksi hän kysyi, onko olemassa sellaisia tiedonvälityksen alueita, joilla uutisvälineillä olisi erityinen vastuu. Jos tällaista vastuuta joillakin alueilla on, olisiko perustettava kansainvälinen elin seuraamaan joukkotiedotusvälineiden toimintaa. Jos vastaus on myönteinen, niin mikä olisi sellaisen elimen kokoonpano? Edelleen MacBride jatkoi, että jos sellaista elintä ei voida virallisesti perustaa, olisiko epävirallinen elin mahdollinen? MacBride itse sanoi esityksessään, että uutisvälineillä on erityisen suuri vastuu koko ihmiskuntaa koskevien ongelmien raportoinnissa. Tällaisena ongelmana hän otti esille joukkotuhoukseiden kehityksen ja maailman rauhan ja totesi, että näistä asioista tulisi olla oikein informoituja.

Tieteellistä maailmanjärjestöä IAMCR:ää edustanut englantilainen professori James H a l l o r a n piti varsin kriittisen puheenvuoron seminaarista. Hän sanoi, että seminaarissa on liikaa esitetty myyttejä joukkotiedotuksesta ja että niiden rikkomiseksi tarvittaisiin yhteiskuntatieteellistä tutkimusta journalismista. Halloran sanoi, etteivät joukkotiedotusvälineet saa tulla tuomareiksi omassa asiassaan eikä niiden tarvitse myöskään ryhtyä asiansa puolestapuhujiksi. Hän vaati tutkijoille suurempaa vapautta päästä joukkotiedotusvälineiden toimintaa tutkimaan.

Seminaari osoitti, että YK:n ja sen erityisjärjestöjen kuten Unescon joukkotiedotusta koskevat asiakirjat samoin kuin ETYK-asiakirja lienevät riittävä pohja uusien ongelmien ratkaisemisessa. Erityistä painoa panevat eräät ryhmittymät ihmisoikeuksien julistukselle sekä International Covenant of Civil and Political Rights-asiakirjalle.

Komission seminaari muodostui viime kädessä Unescoa kohtaan kohdistuvien paineiden kanavoijaksi pikemmin kuin viestintäpolitiittisia ongelmia tutkivaksi tapahtumaksi.

(Tapio Varis)

Seminaaria on selostettu myös Sanomalehtimieheissä 10/78 (8.5.1978), s. 4, 7.

HISTORIA-SEMINAARI LAMMILLA

Lehdistön ja poliittisten taustaryhmien sidonnaisuuksien tutkiminen oli aiheena seminaarissa, joka järjestettiin Suomen sanomalehdistön historia-projektin sekä Tampereen yliopiston täydennyskoulutuskeskuksen ja historiatieteen laitoksen yhteistyönä Lammilla 10.-13.4.1978. Seminaariin otti osaa lähinnä sanomalehdistön historian tutkijoita ja lehtihistoriallisten opinnäytteiden parissa työskenteleviä opiskelijoita Helsingistä, Tampereelta, Turusta ja Jyväskylästä.

Ohjelma jakaantui pääpiirteissään kahteen osaan. Seminaarin alkupuolella selviteltiin lehtien ja puolueiden taustasuhteita eli puolueiden lehdistöpolitiikkaa ennen vuotta 1940. Tällöin käsiteltiin mm. vanhaa nuorsuomalaisia lehtiryhmiä, SDP:n lehdistöpolitiikkaa 1800-luvun lopulta vuoteen 1939, vasemmistoradikaalia lehdistöä ja sen toimintaedellytyksiä 1920-luvulla, maalaisliittolaisen lehdistön alkutaivalta ja edistyspuolueen lehdistöpolitiikkaa 1920-luvulla. Vilkaista mielenkiintoa herätti kysymys sitoutumattoman lehdistön historiallisesta roolista tämän vuosisadan suomalaisessa lehdistökentässä.

Seminaarin jälkiosa varattiin itse lehdistössä ilmenevien sidonnaisuuksien selvittelylle eli pyrittiin vastaamaan kysymyksen miten lehden eri osastoissa ilmenee sidonnaisuutta puolueisiin päin. Lehden sisältöä ja siinä ilmeneviä sidonnaisuuksia arvioitiin pääkirjoitusten, pakinoiden, uutisaineiston, ohjelmajulistusten, "muut lehdet" osaston ja myös poliittisten pilapiirrosten pohjalta. Keskeisimmiksi ryhmäkeskustelun aiheiksi nousivat mittaavien menetelmien käytön ongelmat lehden sisällön selvittäessä sekä mahdollisuudet lehden eri osastojen perusteella kartoittaa lehden ideologista ja poliittista linjaa.

Näiden kahden ohjelmakokonaisuuden avulla pyrittiin saamaan uusia näkökulmia ja luomaan perustaa poliittisen lehdistön historian kokonaisvaltaisemmalle tutkimukselle lähivuosina. Teeman problemaattisuus ja monimuotoisuus kävi ilmi useissa puheenvuoroissa, joissa painotettiin sitä, että poliittisen sanomalehdistön sidonnaisuuksien tutkimuksessa on kiinnitettävä suurta huomiota lehtien taloudellisten ja poliittisten taustaryhmien selvittämiseen ja toisaalta lehtien sisällön seikkaperäiseen analysointiin.

(Ari Uino)

JULKAISUT

ERHOLM, ERJA & ÅBERG, LEIF: *Viestinnän virtauksia. Keuruu, Otava, 1978, 368 s. ISBN 951-1-04678-0.*

KASARI, HEIKKI & SISÄTTÖ, SEPPÖ: *Tv- uutisten uudistus: Yleisön mielipiteet - vaikutus katsomiseen. Oy Mainos-TV-Reklam Ab, Viestintäraportteja, Sarja A, 5/1978.*

KERVINEN, KAIJA & KIVIKURU, ULLAMAIJA & PELTOMAA, MAIJA: *Aikakauslehden määrittelystä ja rekisteröinnistä. Helsinki 1978, 14 s. (moniste).*

KIVIKURU, ULLAMAIJA: *Foreign News on Foreign Terms. A Review of the Foreign News Flow to Finland. Finnish National Commission for Unesco. A Report submitted to the Commission for the Study of Communication Problems, April 1978, 25 s., liitt. 17 s. (moniste).*

KULTTUURITILASTO 1977. *Tilastokeskus, Tilastollisia tiedonantoja N:o 60. Helsinki 1978, 256 s. ISBN 951-46-3272-9.*

KYTÖMÄKI, JUHA: *Radio- ja televisio-ohjelmien yleisö 19.12.1977-1.1.1978. Oy Yleisradio Ab, Suunnittelu- ja tutkimusosasto, Sarja B 3/1978. Helsinki 1978, 35 s., liitt. ISBN 951-43-0141-2.*

MAINONNAN INFORMAATIOISÄLTÖ. *Elinkeinohallitus, Kulluttaja-asiaain osasto, Sarja A: 3/1978. Helsinki 1978, 96 s.*

NORDENSTRENG, KAARLE: *Kommunikationsteorier. Stockholm, Almqvist & Wiksell, 1978.*

PIETILÄ, VEIKKO: *Kommunikationswissenschaft: materielistische Thesen und Gesichtspunkte. Tampereen yliopisto, Yhteiskuntatieteiden tutkimuslaitos, B tutkimuksia, N:o 26/1978. Tampere 1978, 25 s. ISBN 951-44-0710-5.*

SINKKO, RISTO: *Paikallislehtijournalismi ja kouluasioista tiedottaminen. Kouluhallitus, Kokeilu- ja tutkimustoimisto & Paikallislehtien Liitto. Helsinki 1978, 26 s., liitt.*

SISÄTTÖ, SEPPÖ: *Puheenvuoro viestinnästä. Oy Mainos-TV-Reklam Ab, MTV-julkaisuja 1/1978.*

SISÄTTÖ, SEPPÖ: *Tv-ohjelmien susoion ja katsomisen intensiteettien mittaaminen. Oy Mainos-TV-Reklam Ab, Viestintäraportteja, Sarja A, 3/1978.*

SISÄTTÖ, SEPPÖ: *Yleisön mielipiteitä tv-uutisten uudistamisesta - ennen muutosta tehdyt haastattelut. Oy Mainos-TV-Reklam Ab, Viestintäraportteja, Sarja A, 4/1978.*

SUOMALAISEN TIEDOTUSTUTKIMUKSEN BIBLIOGRAFIA IV. *Nordicom, Tampereen yliopiston tiedotusopin laitos, Julkaisuja 41/1978. Tampere 1978, 79 s. ISBN 951-44-0718-0.*

TUTKIMUS SANOMALEHTIEN VARHAISJAKELUN YHDISTÄMISEN KUSTANNUSVAIKUTUKSISTA. *Posti- ja Lemmätinhallitus. Helsinki 1978, 64 s., liitt.*

WIIO, OSMO A.: *Contingencies of organizational communication. Helsingin kaupparokkeakoulu, Julkaisuja B-30. Helsinki 1978, 187 s. ISBN 951-699-163-7.*

WIIO, OSMO A.: *Wilson lait - ja vähän muidenkin. Helsinki, Weilin + Göös, 1978, 191 s. ISBN 951-35-1657-1.*

ÅBERG, LEIF: *Kevään 1977 teknisten lakot sanomalehdissä. Taloudellinen tiedotustoimisto. Helsinki, i.v., 30 s., liitt. 11 s.*

UUSIA LAUDATURTUTKIELMIA

TAMPEREEN YLIOPISTON TIEDOTUSOPIN LAITOS:

KAARTINEN, VESA & KORKKULA, HARRI: *Utissisällön alueellinen eriytyneisyys suomenkielisissä sanomalehdissä*

LAAKSO, TAPANI: *Suomen henkilöstölehdistö. Peruskartoitus organisaatioiden sisäisistä aikakauslehdistä ja niiden toimittamisesta*

LEHTONEN, PAULA & SAVELA, HELEENA: *Sirtolaisinformaatio Viikkoviestin valossa. Sirtolaisinformaation objektiivisten tehtävien määrittäminen Ruotsin siirtolaispolitiikassa ja näiden tehtävien ilmeneminen Viikkoviestissä*

SURAKKA-HIRVONEN, LOUHI: *Poliittinen pilakuva propagandana*

HELSINGIN YLIOPISTON TIEDOTUSOPIN LAITOS:

SIPPOLA, ANNA-LEENA: *Euroopan turva- ja yhteistyökokous viidessä suomalaisessa sanomalehdessä*

ooooooo

Kansainvälisen Rauhantutkimusyhdistyksen IPRA (International Peace Research Association) julkaiseman newsletterin uusin numero 1/78 (IPRA Newsletter, Vol. XV) sisältää selostuksen yhdistyksen seitsemännestä yleiskokouksesta, joka pidettiin Meksikossa joulukuussa 1977. Julkaisussa on selostus mm. uutta informaatiojärjestystä käsitelleen erityiskomission työskentelystä.

Suomen Rauhantutkimusyhdistyksen *Rauhaan Tutkien* -lehden numero 5-6/77 on omistettu aiheelle "Riippuvuus ja Latinalaisen Amerikan kehitys". Numero sisältää Vuorannassa syyskuussa 1977 pidetyn seminaarin suomalaiset alustukset. Joukossa on tiedotukseen ja tiedotustutkimukseen liittyviä artikkeleita.

ooooooo

TIEDOTUSTUTKIMUS-LEHDEN KIRJEENVAIHTAJALAITOKSET
24.05.78

Aikakauslehtien Liitto
Helsingin yliopisto, tiedotusopin laitos
Oy Mainos-TV-Reklam Ab
Neuvontaopin ja täydennyskoulutuksen keskus
(Helsingin yliopisto)
Paikallislehtien Liitto ry
Sanoma Osakeyhtiön toimittajakoulu
Statsvetenskapliga institutionen vid Åbo Akademi
Suomen Aikakauslehdentoimittajain Liitto
Suomen elokuvakerhojen liitto SEKL ry
Suomen Gallup Oy
Suomen sanomalehdistön historia (SSLH) -projekti
Svenska social- och kommunalhögskolan, journalist-
linjen
Taideteollinen korkeakoulu, elokuva- ja tv-linja
Tampereen yliopisto, tiedotusopin laitos
Tiedotusmiehet ry
Toimittajaliitto
Turun yliopisto, politiikan tutkimuksen ja sosio-
logian laitos, poliittinen historia
Turun yliopisto, politiikan tutkimuksen ja sosio-
logian laitos, valtio-oppi
Valtion Teknillinen Tutkimuskeskus, graafinen
laboratorio
Yleisradion suunnittelu- ja tutkimusosasto

3/78

TIEDOTUSTUTKIMUS-LEHDEN SEURAAVA
NUMERO ILMESTYY 27.09.78

Aineiston on oltava toimituksessa
viimeistään 08.09.78.

TIEDOTUSTUTKIMUS

TOIMITTAJAT:

Paula Jyrkiäinen
(Nordicom)
Jukka Haapasalo
(TOY ry, puh. joht.)
Renny Jokelin
(TOY ry, sihteeri)

NORDICOM/Tiedotus-
opin laitos
Tampereen yliopisto
PL 607
33101 Tampere 10
Puh. 931-156 324

TIEDOTUSOPILLINEN
YHDISTYS TOY ry
PL 280
33101 Tampere 10
Puh. 931-37 411
(siht., työ)